

UTILIZAREA TERENURILOR ÎN SCOPURI ECONOMICE ȘI IMPLICAȚIILE ASUPRA PROCESELOR ACTUALE DIN DEALURILE HUNEDOAREI

AVRAM JAMPA

Elementele cadrului natural precum și realizările colectivității umane constituie componente ale peisajului geografic umanizat. În condițiile actuale de dezvoltare a societății omul desfășoară o activitate de care depind trăsăturile componentelor mediului și însuși existența unor elemente ale acestuia. Prin activitatea sa, omul trebuie considerat adevărată forță în modificarea învelișului geografic, alături de ceilalți agenți modificatori ai scoarței. Omul poate frâna intensitatea anumitor manifestări ale naturii sau chiar amplifica aceste manifestări. Neconcordanța dintre activitatea omului și evoluția naturală a modelării reliefului poate determina apariția sau accentuarea unor procese greu de stăvilit.

Prezență marcată din cele mai vechi timpuri în spațiul geografic al Dealurilor Hunedoarei, omul a influențat evoluția peisajului prin acțiuni care, amplificate progresiv, odată cu dezvoltarea activității productive, au determinat modificări profunde.

Din punct de vedere economic activitatea omului poate fi distructivă, care duce la degradarea și distrugerea solului și constructivă, prin folosirea rațională a suprafețelor și crearea unor forme de relief utile fără degradarea peisajului.

Influența omului asupra proceselor de modelare (degradare) poate fi:

- directă când activitatea omului determină apariția sau intensificarea unui proces. Cel mai frecvent exemplu este oferit de executarea lucrărilor agricole din deal și vale, care determină intensificarea eroziunii de suprafață și declanșarea eroziunii de adâncime.

- indirectă când sunt distruse acele tamponare care mențin un sistem morfogenetic în echilibru (vegetația, solul). Pășunatul nerațional duce la distrugerea covorului vegetal și respectiv la declanșarea proceselor de eroziune. Bararea cursului Mureșului la Mintia a determinat creșterea infiltrațiilor laterale și respectiv ridicarea nivelului freatic din luncă, fapt care determină degradarea învelișului de sol prin procese de gleizare.

Exploatarea agricolă a terenurilor este activitatea care presupune cea mai îndelungată și mai complexă intervenție a omului în evoluția proceselor care afectează învelișul de sol. Prin deștelenire se înlătură vegetația ierboasă, care

are ca efect frânarea procesului de acumulare a humusului; modificarea unor însușiri fizico-chimice ale solului. Defrișarea pădurilor și transformarea lor în pajiști determină intensificarea procesului de acumulare a humusului, îmbunătățirea structurii, reducerea intensității procesului de podzolire și modificarea regimului aerohidric (în general se intensifică procesele de hidromorfism).

În exploatarea agricolă omul intervine activ prin aplicarea diferitelor lucrări agrotehnice, agrochimice și ameliorative. Tasarea stratelor de la suprafața solului, împiedică infiltrarea apei, determină, fie procese de eroziune prin mărirea scurgerii, fie procese de hidromorfism, datorită stagnării apei la suprafața solului. Înrautățirea regimului aerohidric determină slaba dezvoltare a covorului vegetal, care la rândul său oferă solului o slabă protecție contra eroziunii de suprafață.

Sistemul și modul de executare a arăturilor influențează atât eroziunea de suprafață cât și pseudogleizarea. Pe terenurile în pantă executarea arăturilor din deal în vale contribuie la intensificarea eroziunii de suprafață și la declanșarea celei de adâncime. Arătura în spinări reprezintă o metodă simplă de eliminare a excesului de apă din precipitații și scurgeri laterale, de pe terenurile cu drenaj extern lent. Prin comasarea vechilor parcele și prin executarea arăturii perpendicular pe spinările create anterior, a rezultat un microrelief care împiedică scurgerea excesului de apă, fenomen care favorizează intensificarea proceselor de hidromorfism, așa cum se semnalează la Boșorod, Vâlcele, Gânțaș, Cinciș.

Reacția solului joacă un rol deosebit asupra unor însușiri fizico-chimice ale solului precum și asupra dezvoltării plantelor. Solurile acide se caracterizează prin structură slab dezvoltată, porozitatea redusă și permeabilitate mică, însușiri care favorizează procesele de eroziune și pseudogleizare.

Ca urmare a aplicării îngrășămintelor chimice cu reacția fiziologică acidă se semnalează creșterea acidității solului. Pentru remedierea acestei deficiențe în ultimii ani s-a trecut la aplicarea de amendamente calcaroase.

Agroterasele au contribuit la frânarea eroziunii de suprafață pe anumite sectoare de versant. O parte din agroterasele vechi au fost distruse ca urmare a comasării vechilor proprietăți în parcele mai mari. Distrugerea agroteraselor a determinat reactivarea eroziunii de suprafață iar pe alocuri și a celei de adâncime. Unele agroterase folosite în trecut ca arabil, iar în prezent abandonate de la această folosință, datorită neîntreținerii lucrărilor existente, sunt afectate de procese de degradare. Taluzul agroteraselor este afectat de eroziune și de alunecări iar podul este afectat de procese de hidromorfism. Situația menționată este semnalată la Ocoliuș Mic, Râpaș, Totia, Josani, Almașu Mic.

Gropile de împrumut rezultate în urma construcției terasamentului liniei ferate Deva-Simeria sunt ocupate de bălți și mlaștini. Amenajările unor terasamente de căi ferate, fără asigurarea scurgerii apei a favorizat prezența proceselor de hidromorfism. În sectorul Călan Băi-Batuș, terasamentul liniei ferate împiedică scurgerea apei.

Amenajarea pescăriei de la Spini, contribuie la degradarea învelișului de sol prin procese de gleizare, ca urmare a infiltrării apei din bazine.

Circulația necorespunzătoare pe drumurile de pantă determină concentrarea apelor și formarea de ogoașe și ravene. Procesul este caracteristic drumurilor de exploatare agricolă, care nu au fost întreținute.

Depozitarea sterilului de la flotarea minereurilor sau a zgurei de furnal a determinat modificări ale reliefului precum și a regimului hidrologic al văilor în care au fost amplasate haldele. Sterilul de flotație a fost depozitat pe pâraurile: Stramuri-Teliuc, Valea Devei-Deva, precum și în Lunca Mureșului (Deva-Șoimuș), zgura de furnal a fost depozitată la Buituri și Călan.

Balastierele din albiile Mureșului (Simeria Veche, Săuleștii) și Streiului (Subcetate, Bretea Română, Strei, Băcia) au influență limitată asupra modelării deoarece extracțiile sunt compensate la viituri prin cantități mari de materiale groșiere transportate de ape.

Exploatarea unor materiale de construcție în cariere a dus la modificări însemnate ale reliefului.

În cadrul acestor cariere se exploatează: gips (Sâncrai), piatră pentru construcții (Pietroasa-Deva, Cozia, Bretelin, fruntea crestei Boșorod-Bobaia, Măgura Jeledeșului), nisip (Nădăștie, Hășdat, Răcăștie, Totia, Dealul Paiului-Deva).

Colmatarea albiilor văilor Turdașului și Ocoliișului Mic au determinat procese de hidromorfism. Pentru aceste două bazine s-au impus lucrări de regularizare a albiei și de desecare a luncii. În bazinul Ocoliișului s-au executat lucrări de amenajare și pe cursurile inferioare ale afluenților. Pentru înlăturarea excesului de apă din izvoarele de coastă s-au executat drenuri atât în bazinul Turdașului cât și pe versantul stâng al văii Luncanilor (între Boșorod și Chiud).

În sectorul Bejan-Mintia cursul Mureșului a fost corectat prin tăierea meandrului în dreptul barajului. Excesul de apă din lunca Mureșului în sectorul Bejan este determinat de infiltrațiile laterale din Mureș și din halda de cenușe, precum și datorită construcției zidului de apărare contra inundațiilor. Apa provenită din scurgerile de pe versanți nu ajunge în Mureș din cauza digului, fapt pentru care este colectată în canalul de la baza digului. Această apă neputând fi repede evacuată se infiltrează determinând ridicarea nivelului freatic.

Construirea barajului de la Cinciș, pe râul Cerna și formarea lacului de acumulare, joacă un rol deosebit, atât în alimentarea cu apă a orașului Hunedoara, cât și în modificarea regimului de scurgere.

În regiunea studiată se înregistrează un proces intens de poluare atât a atmosferei cât și a apei și a solului ca urmare a activității combinatelor siderurgice Hunedoara și Călan, a fabricii de ipsos Călan, a termocentralei Mintia și a fabricii de ciment Chișcădaga.

Densitatea mare a așezărilor omenești din Dealurile Hunedoarei a determinat însemnate modificări ale aspectului general a reliefului în cadrul perimetrelor

construibile. Cele mai evidente modificări se semnalează în vatra orașelor Hunedoara, Călan și Deva unde s-au executat amenajări atât pentru construcția obiectivelor industriale cât și pentru locuințe.

În așezările rurale aceste modificări au amploare mai mică și se diferențiază în funcție de specificul satului.

Satele din dealuri sunt de obicei amplasate pe văi înguste, ceea ce a impus terasări și nivelări ale versantului (Izvoarele, Măceau, Nădăștie, Mănerău, Grid). Satele din lunca Mureșului și a Streiului au fost obligate să execute lucrări de apărare contra inundațiilor. Astfel au fost construite diguri pe Mureș între Sântuhaln și Șoimuș iar pe Strei între Simeria Veche și Batüz.

În desfășurarea proceselor actuale se remarcă, deosebit de pregnant, influența factorului antropic, accentuată pe măsura intensificării utilizării agroindustriale a terenurilor. Dezvoltarea societății impune utilizarea judicioasă a tuturor categoriilor de terenuri precum și amenajarea celor degradate și transformarea lor în terenuri productive.

BIBLIOGRAFIE

1. CHIȚU C., 1975, *Relieful și solurile României*, Edit. Scriul Românesc, Craiova.
2. JAMPA A., 1985, *Studiul proceselor actuale din Dealurile Hunedoarei cu privire specială asupra acțiunii de prevenire și combatere*. Rezumat teză doctorat.
3. TUFESCU V., 1966, *Modelarea naturală a reliefului și eroziunea accelerată*. Edit. Academiei, București.

DIE NUTZUNG DER BÖDEN FÜR WIRTSCHAFTLICHE ZWECKE UND DIE FOLGEN AUF DEN AKTUELLEN PROZESSEN AUS DEN HÜGELN HUNEDOARAS

ZUSAMMENFASSUNG

Der Einfluss des Menschen auf den aktuellen Prozessen kann direkt sein, dann wener die Ercheinung oder die Intensivierung eines Prozesses bestimmt, oder auch indirekt sein dann wenn er diejenige Tampone zerstört die ein morphogenetisches System im Gleichgewicht halten.

Die wirtschaftliche Nutzung der Böden ist die Aktivität welche die langjährigste und komplexeste Intervention des Menschen in der Entwicklung der Prozesse die Bodendecke affektiert voraussetzt.

Wichtige Veränderungen wurden durch die Anlegung von Terrassen für Bahn und Strassen, unrationelle Nutzung abschüssiger Wege, Ablagerung des Sterils aus der Hütten - und Förderindustrie, Förderung von Baumaterialen und durch Anlegungen für Bauten bestimmt.